

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

ראיות הגמרא בסוגית הילך

א. פתיחה

בלימוד הבוקר נעבור ללמוד את ראיות הגמרא בסוגית הילך. ראיות הגמרא יחדדו את הבנתנו את הגדרת ויסוד דין הילך, וגם יקחו אותנו למרחבים למדניים נוספים ומגוונים. נסו לעמוד מתוך דיון הגמרא האם ניתן לעמוד על עמדתה בעניין דין הילך.

ב. סלעים דינרין

1. ד., "מיתבי סלעים דינרין... כפירת שעבוד קרקעות", לימדו את הגמרא עם רש"י.
 2. תוספות:
 - א) ד. תד"ה וש"מ דהילך פטור; ד: תד"ה לעולם ותד"ה לעולם.
 - ב) ד: תוס' רא"ש ד"ה לא לעולם.
 3. רמב"ם טוען ונטען פ"ד הל' ד-ה.
 4. רמב"ן על הסוגיה (מצורף).
 5. רשב"א ד"ה וכתב הרמב"ן.
 6. נקודות לעיון:
- א) מהי הגדת שטר שכתוב בו סלעים דינרין? עקבו אחרי הסבר רש"י במהלך הסוגיה ובדיון הראשונים האם יש שבועת היסת.
- ב) מהו יסוד הפטור של משיב אבידה לדעת ר"ע – שימו לב להסבר רש"י והרמב"ם לעומת הסבר התוספות (כבר דנו בזה במסגרת לימוד סוגית משיב אבידה במסגרת רבי חייא קמיתא). שימו לב להיגד ביחס למיגו שעולה בתד"ה לעולם (הראשון) ולהערת הרא"ש על כך.
- ג) מדוע שטר הינו הילך?
- 1) שימו לב להסבר רש"י (עסקנו בשיעור אתמול בהסבר דבריו באור זרוע ובהסבר העיטור).
 - 2) תנו את הדעת לפרשנות דברי הרמב"ם טו"נ ד: ד-ה.
 - 3) ראו את הנפקא מינה שמציין הרשב"א בין רש"י והרמב"ם ביחס לשטר של כתב יד (שאין בו שעבוד).

ג. כפירת שעבוד קרקעות

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

לאחד ההסברים בסוגיה לא נשבעים על שטר משום שאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות. אני נותן כמה מקורות יסוד להבנת העניין.

1. אין נשבעין על הקרקעות - משנה שבועות מב: "ואלו דברים... נושא שכר אינו משלם", ובגמרא שעליה עד "רעהו כתיב" (מג. שו" 12).

2. כפירת שעבוד קרקעות:

(א) האמור בסוגייתנו.

(ב) שבועת הפקדון – שבועות לו: "רבי יוחנן אמר הכופר בממון... כפירת שעבוד קרקעות".

3. ראשונים דנו בשאלה למי"ד שעבודא דאורייתא, מדוע לא נאמר שכל מלוה הוא כפירת שעבוד קרקעות?

(א) בבא מציעא ד: תד"ה אין נשבעין.

(ב) שבועות לו: רמב"ן ד"ה אלא משום (דברי הר"י מיגאש המצוטטים על ידי הרמב"ן מופיעים בשיטה מקובצת בב"מ ד: ובחידושו לב"ב קכח:).

4. להרחבה עבור מטיבי לכת – חידושי רבנו חיים הלוי הלכות אישות פט"ז הכ"ה והלכות שבועות פ"ח הי"ג.

ד. העמוד א - דמי קרקע

1. ה. "ולמאן דאמר הילך פטור... וכפר בקרקעות".

2. שיטה מקובצת על אתר, ד"ה איצטריך בשם תשובת הר"י מיגש; ד"ה והראב"ד; (ד"ה וז"ל תוספי הרא"ש).

3. רמב"ם הלכות טוען ונטען פ"ה ה"ב ובהשגת הראב"ד (המשנה שהראב"ד מצטט היא בשבועות מד:).

4. למטיבי לכת - חידושי רבנו חיים הלוי הלכות טוען ונטען פ"ה ה"ב.

ה. ת"ש דתני רמי בר חמא

1. ה. "ת"ש דתני רמי בר חמא... דלאו הילך הוא".

2. תד"ה שומר חנם.

3. רשב"א ד. בתוך ד"ה הילך, "ובפקדון... דבעי לשלומי ליה".

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

4. למטיבי לכת - תמצית מחלוקת הרז"ה והראב"ד על פקדון דקיימא באגמא מצוי בספר התרומות שער ז חלק ב אות ד (נמצא בדף מקורות 14). אני מצרף בקובץ אחר את מחלוקתם מקונטרס דברי הריבות.

1. פסק ההלכה בהילך

1. רי"ף ד.-: ברב אלפס.
2. רמב"ם הלכות טוען ונטען א/ג, ג/טו, ד/ד-ה.
3. ד. תד"ה ורב ששת.
4. רא"ש סימן ה'.
5. אור זרוע סימנים ז'-ח' "אמר רב חייא... והילך פטור"
6. שו"ע פו/א-ד.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

תוספות הרא"ש מסכת בבא מציעא דף ד עמוד ב

לא לעולם אימא לך שתיים נמי חייב. והילך הוי כמודה מקצת ואפילו הכי לית ליה לרי שמעון בן אלעזר מגו דכיון דשנים חייב דילמא איערומי קא מערים, והוה מצי לאקשוויי הכא לרי עקיבא כדמקשינן לקמן היכי פטר בשלש דלמא איערומי קא מערים.

חידושי הרמב"ן מסכת בבא מציעא דף ד עמוד ב

5

ה"ג בכולהו נוסחי וכך היא גירסת הגאונים ז"ל ר"ע אומר אינו אלא כמשיב אבידה וכו'. ולא אשכחן ר' יעקב בעיקר נוסחי, וטעמיה דר' עקיבא משום דמסייע ליה שטרא וכיון דשטרא מסייע ליה יכול היה להעיז בו פניו, ואינו דומה לשאר מודה מקצת דחייב רחמנא משום דהתם לא מצי להעיז פניו בפני בעל חובו וכדאמרין לעיל, אבל זה כיון דמסייע ליה שטרא מעיז ומעיז וכדאמרין בעלמא (כתובות כ"ב ב') כיון דאיכא עדים דמסייעי לה מעיזה ומעיזה, ובתר הכי אוקימנא בגמרא בהדיא דמשי"ה פטר ליה ר"ע משום דקא מסייע ליה שטרא אי אמר שתיים, ולאן למימרא דמעיקרא לא תיסוק אדעתין דטעמיה משום דשטרא מסייע ליה דאי הכי תיקשי לך היינו מודה מקצת דעלמא, אלא מעיקרא קס"ד דסיועי בעלמא מסייע ליה והשתא אמרינן דסהדותא מעליא היא למפטר אומר שתיים, ורש"י כך פירש בתחלה אמר שהוא משיב אבדה דהול"ל שתיים והשטר מסייעו דכיון שלא פירש ניכרים הדברים ששתיים היו, ולבסוף כתב שהעדים החתומים בשטר מעידים כדבריו שלא היו אלא שתיים ולפי' לא פירשו מניינם, ורשב"א סבר אף על גב דמסייע ליה שטרא אינו יכול להעיז פניו בפני בע"ח וכי מודה במקצת ליכא להימוניה משום משיב אבדה.

10

15

וי"א [שאם הלוח טוען] אינן אלא שתיים והלה טוען שלש או חמש שאפילו היסת אינו נשבע דשטרא מסייע ליה סיוע מעליא, ואף על גב דאמרין עלה א"נ, לאו לדחויי טעמא קמא אלא אעיקר טעמא סמך, ולאן מילתא היא דלעולם נשבע היסת ואף על גב דמסייע ליה שטרא, וה"נ משמע בפרק המקבל (ק"י א') בההוא שטרא דהוה כתיב ביה שנין סתמא מלוה אומר שלש ולוה אומר שתיים ואסיקנא דאם קדם מלוה ואכל פירות של שנה שלישית אין מוציאין מידו דפירות בחזקת אוכליהן הן עומדים ולא אמרינן שטרא מסייע ליה ללוה סיוע מעליא.

20

ושמעין משמעתינ דאי טעין איניש מנה לי בידך חמשין אית לי עליהו חותם ידך וחמשין על פה והלה מודה בחותם ידו וכופר בחמשין אחריני דמחייב שבועה דאורייתא, ואף על גב דלא מצי כפר באותן חמשין שבשטר שכתוב בו נאמנות, כיון דלאו שעבוד קרקעות הוא ולא מסייע שטרא מחייב שבועה דאורייתא, ואין צריך לומר כשאין בו נאמנות שהרי יכול לכפור באותן חמשין, שבשטר זה יכול לומר פרעתי לדעת הגאונים ז"ל.

25

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

חידושי הרשב"א מסכת בבא מציעא דף ד עמוד ב

30 וכתב הרמב"ן ז"ל דשמעינן משמעתין דהיכא דטעין איניש מנה לי בידך חמשים אית לי עלייהו חתם ידך וכתוב בו נאמנות וחמשים על פה והלה מודה בחתם ידו וכופר בחמשים דעל פה דמחוייב שבועה דאורייתא ואף על גב דלא מצי כפר בחמשין שבשטר משום דחתם ידו לאו שעבוד קרקעות היא ולא מסייע לי שטרא ואין צריך לומר כשאין בו נאמנות מפני שיכול לומר פרעתי כדעת הגאונים ז"ל, אבל הרמב"ם ז"ל כתב אין מודה במקצת חייב עד שיודה בדבר שאפשר לו לכפור בו עכ"ל, ונראה שהזקיקו להרב ז"ל לפרש כן מדאמר ר"י והא הכא כיון דנקיט שטרא שתים דקא מודה הילך הוא ויפרש הוא ז"ל כיון שאינו יכול לכפור בשתים הרי הוא כהילך, והא דדחינן הכא שאני התם דקא מסייע ליה שטרא אי"נ דהו"ל שטר שעבוד קרקעות דחויי בעלמא הוא דדחי ר' חייא ולא קיי"ל כותיה אבל לרב ששת דהלכתא כותיה לא מהני טעמי הוא ודלמא לא ס"ל הכין ונפקא מינה למה שאמרנו.

חידושי הרמב"ן מסכת שבועות דף לו עמוד ב

40 אלא משום דהוה ליה שטר שעבוד קרקעות. איכא דקשיא ליה אי הכי עדים נמי הא שעבוד קרקעות הוא לרבי יוחנן, דהא אמר רבי יוחנן מלוה על פה גובה מן היורשין וגובה מן הלקוחות מאי טעמא שעבודא דאורייתא היא כדאיתא בשילהי גט פשוט (קע"ה ב') ומאי אולמיה דשטר מעדים, ותו קשיא למאן דאמר שעבודא דאורייתא מודה מקצת הטענה דחייב רחמנא היכי משכחת לה דהא מלוה על פה כמלוה בשטר דמי וגובה בין מן היורשין ובין מן הלקוחות וכי היכי דשטר הוי שעבוד קרקעות הי"נ עדים הוי שעבוד קרקעות, והא בורכא דכל מודה מקצת שאין לו עדים כאן חייב דאפי' תבעו נמי מנה לי בידך בשטר ואבד ממני השטר והלה אומר אין לך אלא חמשים בשטר מתחייב הוא בשבועה דאורייתא, דכיון דאין השטר כאן ואינו יכול לגבות בו מן המשועבדין לאו שעבוד קרקעות מיקרי, וכדכתב הרב ר' יוסף הלוי ז"ל בפירושו בפרק יש נוחליו, וכל שכן בעדים שאין כאן שאין תביעה זו שעבוד קרקעות דהא לא גבי ממשעבדי כלל, ולבי מפקפק בתשובת השאלה הזאת דהכא כיון דתרוייהו אמרי דעדים הוה במילתא ושמא יבואו ויעידו או במנה או בחמשים ונמצא שעבוד קרקעות אין מחייבין אותו שבועה, וכן יש לומר בטוען אבדתי את שטרי, ואינה דומה לההיא דסלעין דינרין ולא לעדים מעידין שפרעו כולו דהתם לעולם לא אתי לידי שעבוד קרקעות, אלא שכבר הורה הרב ז"ל, ואחרים העמידו דין מודה מקצת של תורה בדלא אוזפיה בסהדי או שהן אומרים שמתו, ואי"ת והא מעשים ומחייבי ליה רבנן ואפי' בעדים וקיי"ל שעבודא דאורייתא, איכא למימר כיון דתקון רבנן דמלוה על פה לא תיגבה ממשעבדי משום דלית ליה קלא לאו שעבוד קרקעות הוא, ואין דברים הללו נכונים כלל.

ובין לדברי זה בין לדעת ראשון שחייבנוהו כשאין העדים לפנינו אכתי קשיא דרבי חייא קמייתא דאיהו מדינא מחייב ליה ולא מבתר תקנתא דוקא, ועוד דשמעתין לא איפריקא דחויב קרבן אדינא דאורייתא

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

60 הוא והא אית ליה לר"י שעבודא דאורייתא והכא בשבאו עדים עסקינן דהא אתרו ביה, וכל שכן דגבי פקדון הכופר בממון ואחר כך נמצא עליו שטר פטור, ובמשביע עדים חייב [אף על גב] דעידי קרקע נינהו, ויש מי שאומר דבעדים אף על גב דאיכא שעבוד קרקעות איכא נמי שיעבוד מטלטלין ומיחייב, אבל שטרא משום קרקעות הוא דכתבי לה אינשי דשטרא למטלטלי לא כתבי ועיקר שעבודה אמקרקעי וכמאן דתפיס להו דמי הילכך כי קא תבע מקרקעי תבע, אבל במלוה על פה לא דהא איכא נמי שעבוד מטלטלי, ואין טעם זה מחוור, אלא הטעם לפי שכל מה שאדם טורף מן הלקוחות עיקר שעבודו עליו ועיקר טענתו אותו הוא תובע.

70 ואני אומר דבעדים לא משכחת לה דגבי מן הלקוחות אלא כגון דאמרי אגן סהדי דלא פרע, ואיפשר דגבי בדלא מטא זימניה כדגבי מיתמי משום דלא עביד איניש דפרע בגו זימניה, אף על פי שאין סברתינו כן, אבל לבתר זימניה ודאי אף על פי שחייב מודה לא גבי דהא טענינן להו ללקוחות הילכך מצו למימר פרע, וכי גבי מיניה גבי ומיניה ואפי' מגלימא דעל כתפיה הילכך שעבוד מטלטלין הוא דרמי על כל מאי דאית ליה לדידיה שעבודא דאורייתא כדמוכח בפרק גט פשוט מוהאישי אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה, ומשום הכי כל מודה מקצת נשבע דלאו שעבוד קרקעות הוא, וכן נמי דר' חייא קמייתא לאו שעבוד קרקעות הוא אלא אם כן אמרו שהם עדים שלא פרעו ואליבא דמאן דאמר שעבודא דאורייתא, ולענין קרבן שבועה לעולם הכופר בפקדון חייב משום דלעולם לא גבי מלקוחות ואף על גב דאיכא עדים דאפקיד ליה ולא אהדריה ניהליה, אבל איפשר שאם טענו מלוה ובאו עדים והעידו שהלוהו ושלא פרעו דלא מיחייב קרבן שבועת הפקדון, וכן נמי משביע עדים שהלוהו ולא פרעו פטור דשעבוד קרקעות הוא לרבי יוחנן וכשטר דמי, ולא בהכי עסקינן בשמעתין.

ר"י מיגאש מסכת בבא בתרא דף קכח עמוד ב

80 ונקטינן מינה דלא אמרינן כפירת שעבוד הקרקעו' אלא היכא דודאי איכי שטרא אבל היכא דליכא שטרא מיהו קא טעין מלוה שטרא הוה ליה ואירכס אף על גב דאודי ליה לוח דכתיב ליה שטרא אי נמי מודה ליה דקני מיניה בההוא ממונא דסתם קנין לכתיבה עומד כי קא מודה ליה השתא במקצת וכופר במקצת אי"ל פרעתיך מחצה כיון דהשתא מיהא הא ליכא שטרא בידיה וליכא עדים דמסהדי בההוא קנין לא אמרינן כפירת שעבוד קרקעות הוא אלא כפירת תביעת על פה הוא ונשבע עליה דהא הכא דקא תבע מלוה ללוה בממון דהא שטרא ומודה ל"י לוח דאיכא גביה מההוא שטרא פלגא דהויא הודאה וכפירה בהאי שטרא אפילו הכי דהאי שטרא לאו שטרא דמחייבין ביה בי דינא הוה דהא אסהידו עליה סהדי דפריעא הוא איחייב ליה לוח שבועה אההוא פלגא דכפר ולא אמרינן דכפירת שעבוד קרקע הוא וכל שכן היכא דלא אודי לוח בשטרא ולא בקנין כלל דאף על גב דמלוה טעין דשטר' הוה ליה ואירכס אי אודי ליה לוח במקצת וכפר במקצת אי נמי אסהיד עליה עד אחד דקנה מיניה

85

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

מההוא ממונא ולוה אומר לא היו דברים מעולם תביעת מלוה על פה הוי' ומשתבע לוה עלה שבועה דאוריית' ולא אמרינן כפירת שעבוד קרקע היא.

שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף ט עמוד ב

90

וה"ר יהוסף הלוי ז"ל אבן מיגאש בתשובה וז"ל: מה ששאלת פירוש כפירת שעבוד קרקעות ואמרת שאם טען ראובן שיש לו אצל שמעון מאה דינרין בקנין והודה לו שמעון בחמשים מהם והשאר כפר אם יקרא זה כפירת שעבוד קרקעות אם לאו.

תשובה. פירוש כפירת שעבוד קרקעות אמנם הוא כמו שטר שכתוב בו סלעין דינרין מלוה אומר שלש ולוה אמר שתיים שאין נקרא כפירת שעבוד קרקעות אלא אם כן היה השטר לפנינו בעין והיתה ההכחשה בכוונתו אבל אם לא היה השטר לפנינו בעין וטען ראובן יש לי אצלך מאה דינרין בשטר או בקנין והודה לו מהם במקצת אין זה נקרא כפירת שעבוד קרקעות וכבר ביארנו זה בפרק שנים אוחזין וזכרנו שם ראיות לזה. עד כאן. וכן כתב בחידושו בפרק יש נוחלין עיין שם:

95

ובתשובה אחרת האריך יותר וז"ל: וששאלת אם ראובן טוען שיש לו אצל שמעון מנה בקנין והודה לו מהן שמעון בחמשים אם הוא חייב לישבע לו שבועת התורה או נאמר כיון שהיתה עיקר הטענה בקנין וההודאה בקנין וסתם קנין לכתובה עומד אם כן הוה ליה כפירת שעבוד קרקעות. תשובה. כיון שהודה שמעון לראובן שיש אצלו חמשים גם שהטענה היתה בקנין וההודאה בקנין הוא חייב שבועה ומה שאמרו אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות הוא אם היה השטר יוצא לפנינו בסך סתם כמו סלעים דינרים שיש במשמעו מה שטוען המלוה ומה שמודה הלוח ומכל מקום הסך שטוען המלוה והסך שמודה בו הלוח שטר שעבוד קרקעות הוא להיות השטר בעת מצוי אבל שטר שאינו מצוי לפנינו כי אם בטענתם לבד כגון שטוענו מנה לי בידך בשטר והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים בשטר לבד עם היות שהמלוה תובעו בממון בשטר והלוח מודה לו במקצת ואומר שהוא בשטר הואיל ואין השטר מצוי לפנינו אין זה נקרא כפירת שעבוד קרקעות הלא תראה אמרם שלח ליה רב יוסף בר חמא לרבא המוציא שטר חוב על חברו מלוה אומר לא נפרעתי כלום ולוה אומר וכו' עד מנכסים בני חורין והטעם שאינו גובה אלא מבני חורין להיות שהשטר כבר נתבטל במה שהעידו העדים שהוא פרוע והוי כמאן דליתיה הנך רואה כי אם היות שהלוח מודה שיש בידו מקצת אותו סך בשטר להיות שאין כאן שטר לפנינו כי אם טענות לבד היה השטר כמאן דליתיה ונתחייב שבועת התורה ולא נקרא אותו כפירת שעבוד קרקעות הרי מכאן ראינו שאינו נקרא כפירת שעבוד קרקעות אלא בטענות שיהיו על שטר שמצוי לפנינו לא בטענות שיהיו על שטר בלתי נמצא שאינו שטר אלא בטענת המלוה והודאת הלוח בלבד ואם תאמר הא לא דמיא לדרב יוסף בר חמא דאלו התם טענת המלוה והודאת הלוח היה בשטר מצוי ונתבטל תיכף בהעדאת העדים אבל הכא שאין כאן עדים שמבטלים השטר שטוען בו עם היות שהשטר בלתי נמצא כי אם באמירה לבד ראוי להקרות כפירת שעבוד קרקעות. אם תדקדק היטב

100

105

110

115

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

תמצא שמאחר שהמלוה ולוה מכחישין את העדים חזר להיות מה שהמלוה אומר לא נפרעתי כלום
שהיא טענה שיש לו אצלו אותו הסך בשטר ועם כל זה הואיל ואין כאן שטר מצוי לפנינו כי אם בטענות בלבד שאין זה נקרא
כפירת שעבוד קרקעות גם ממלת שעבוד קרקעות תדון שלא נאמרו הדברים אלא בשטר מצוי לפנינו
דאיכא שעבוד קרקעות ואפשר לו לטרוף בו מן הלקוחות וההפרש שנפל בין המלוה והלוה אמנם היה
במשמעות מנין הסך שלו אבל בשטר שאינו נמצא אבל אנו קוראין אותו שטר בטענת המלוה והודאת
הלוה בלבד זה לא יקרא שעבוד קרקעות דהא אנו סהדי דאי אפשר לו לטרוף בו מן הלקוחות ואפילו
שיצא שטר לפנינו ולא היה מקויים אף על פי שהלוה מודה בו אין המלוה טורף בו מן הלקוחות והואיל
ואינו טורף בו מן הלקוחות לא יקרא שעבוד קרקעות עד שיקיים אותו המלוה וכל שכן אם לא היה שם
שטר מצוי כי אם בדברים בלבד שלא יקרא שעבוד קרקעות כיון שאנחנו רואין בלא ספק שאי אפשר
לטרוף בו מן הלקוחות. עד כאן מתשובותיו המועתקות מלשון ערבי:

שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף ה עמוד א

ר"י מיגש 130

איצטריך קרא להיכא דחפר בה בורות שיחין ומערות. איכא מאן דמפרש הא דאמרין כי איצטריך
קרא למעוטי היכא דחפר בה בורות שיחין ומערות משום דלאו ממונא קטעין ליה. אלא תקוני בעלמא
דמשמע דכי מתקן להו להנהו בורות כגון דאייתי עפרא וקא מליינהו. אי נמי ההוא עפרא גופיה דנפק
מינייהו קא מהדר ליה והא מילתא משבשתא היא דלאו היינו טעמא דמילתא אלא משום דכי חפר בה
בורות שיחין ומערות לאו הילך הוא (דאלמא) [דהא] לאו היינו קרקע דקא טעין ליה ומשום הכי
איצטריך קרא למעוטיה למימרא דכהאי גוונא במטלטלין חייב שבועה דהוה ליה מודה במקצת קרקע
ופטור. עד כאן. מתשובות ה"ר יהוסף הלוי אבן מיגש:
ראב"ד

והראב"ד ז"ל כתב וז"ל: מה שכתוב בספר למאן דאמר הילך פטור קרקע אמאי איצטריך למעוטי
ותריץ ליה כגון דחפר בה בורות דלאו הילך הוא קשיא לי וכהאי גוונא אמאי לא מחייב שבועה והא
זוזי קא מודה ליה. דהא כופר בכלים ומודה בדמי ההיזק וגם הוא תובעו כלים וקרקעות ודמי היזקן
בחפירותם והרי הוא מודה במקצת וכופר במקצת מטלטלין. ואיכא למימר דלא תבע מיניה דמי היזק
החפירות אלא שיחזור וימלא אותן והוא מודה לו שימלא. עד כאן:
תוס' הרא"ש

וז"ל תוספי תוספות להרא"ש: כי איצטריך קרא היכא דחפר בה בורות שיחין ומערות. הקשה ה"ר
יונה אכתי כל הודאת קרקע הילך הוא שהרי אינו חייב להעמיד לו קרקע אחר אלא אותו קרקע הוא
מחזיר ודמי קלקול החפירה דלאו הילך הוא היינו תביעת מטלטלין דאמרין בפרק שור שנגח את

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

הפרה הכניס שורו לחצר בעל הבית וחפר בה בורות שיחין ומערות בעל שור חייב בנזקי חצר ובעל חצר חייב בנזקי הבור ולא אמרינן על בעל השור למלויי הבור אלא נותן לו דמי היזקו ובעל חצר יסתום הבור ותירץ דמיירי שהודה במקצת קרקעות שחפר בהן בורות שיחין ומערות וכפר במקצת קרקע ומחייב שבועה בשביל הודאת החפירה דלאו הילך הוא וכפירת מקצת הקרקעות אי לאו קרא והוי האי שינוייא דהודה בכלים וכפר בקרקעות אלא דשנוייא קמא מהדר לאוקומי כשאין שם תביעה אלא בקרקע שטענו קרקעות ומה שחפר בה וקלקלה וכפר לו במקצת קרקעות והודה לו באותן קרקעות שחפר בהן ובהכי מיתרצא מה שהקשו התוספות הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות דהילך הוא אמאי לא שני דהוי דומיא דכלים וקרקעות דחפר בה בורות שיחין ומערות. עד כאן :

חידושי הרשב"א מסכת בבא מציעא דף ד עמוד א

ובפקדון כל שהוא בעין אפי' עומד באגם הוה ליה הילך וכדמשמע לקמן בסמוך בדרמי בר חמא דאמר היכי דמי לאו כגון דאמר ליה הילך ומאי פשיטותא דקאמר לאו כגון דאמר ליה הילך לימא ליה דתמן הוה קאי, אלא משום דכל שהוא בעין ואפי' באגם הילך הוא והיינו דאמר בפשיטות לאו כגון דא"ל הילך דמסתמא חי הוא, ועוד דאמר לא כגון דא"ל כלהו מתו להו, דאלמא לא משכח מידי דתפיק ליה מהילך אלא בדמתו להו, ולא כן דעת הראב"ד ז"ל. ואיכא למידק הכא מדתנן בשבועות (מ"ב ב') אין נשבעין אלא על דבר שבמדה ושבמנין ושבמשקל כיצד בית מלא פירות מסרתי לך והלה אומר מה שהנחת אתה נוטל פטור הלה אומר עד הזיז והלה אומר עד החלון חייב אלמא משמע דאי אמר לו עד הזיז אפי' אמר לו מה שהנחת אתה נוטל כרישא דמתנני חייב ואף על גב דהילך הוא ותנן נמי התם י' גפנים טעונו מסרתי לך והלה אומר אין אלא ה' ר' מאיר מחייב ואמאי הא הילך הוא, וי"ל דההיא די' גפנים כשבצרן ואידך כשהרקיבו דבעי לשלומי ליה.

ספר אור זרוע ח"ג פסקי בבא מציעא סימן ז

[שם] אמר רב חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמישים והילך חייב מאי טעמא הילך נמי כמודה מקצת דמי. ורב ששת אמר הילך פטור מאי טעמא כיון דקאמר ליי הילך הני חמישים זווי דקא מודי ליה בגוייהו כמאן דנקיט להו מלוה דמי ובאידך חמישים לא קא מודי ליה הילכך ליכא הודאה במקצת הטענה. ופסק בפר"ח ז"ל וכן רבינו יצחק אלפסי זצ"ל דהלכה כרב ששת דהילך פטור. דהתנן לקמן בהשואל זה אומר גדול וזה אומר קטן ישבע המוכר שהקטן מכר ופרכי' בגמ' אמאי ישבע והא הילך הוא. אלמא קים ליה לתלמודא דהילך פטור. ועוד יש להביא ראיי מדאמר בפי השואל גבי עסק שבועה משכחת לה רישא בתרתי וסיפא בתלת רישא דא"ל שתי פרות מסרתי לך פלגיה דיומא בשאלה ופלגיה דיומא בשכירות ומתו תרווייהו בעידן שאלה וא"ל שואל חדא אין בעידן שאלה מתה אידך לא ידענא אי בעידן שאלה מתה אי בעידן שכירות מתה דמתוך שאינו יכול לישבע משלם. והשתא למא הוצרך לומר ומתו תרווייהו הוה ליה למימר ומתה חדא אפילו הכי הוי חייב שהרי המשאל תובעו

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא פרק ראשון – דף מספר 15

בס"ד, י"ב בשבט

שתי פרות והשואל מחזיר לו אחת ועל השניה טוען איני יודע הוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם אלא משום דהוה ליה הילך הילכך הוצרך להעמיד שמתו תרווייהו כי היכי דלא ליהוי הילך ש"מ הילך פטור. וההיא דפרק שבועת הדיינין דתנן בית מלא פירות מסרתי לך וכיס מלא מעות מסרתי לך והלה אומר איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל פטור. זה אומר עד הזיז וזה אומר עד החלון חייב אלמא הילך חייב דהא פירות בעין נינהו מדקתני רישא מה שהנחת אתה נוטל ש"מ הילך חייב. ויש לפרש דהתם מיירי כגון באותם פירות שמודה בהם הרקיבו בפשיעת הנפקד דלא הוי לית הילך ודמי לקרקע שחפר בה בורות שיחין ומערות והכי נמי מסתברא מדלא פריך מינה לרב ששת בשמעתין: 180

ונראה בעיני דשפיר מצי למהוי הילכתא כר' חייא דאמר הילך חייב והא דפרכינן בהשואל ועוד הילך הוא היינו ליישב מתני' אליבא דרב ששת אף על גב דלית הילכתא כוותיה והכי נמי פרכי' בפ"ב דכתובות וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי ליכא עדים מאי הוי הלך אחר הרוב ורוב נשים בתולות נישאות פי' ותגבה מאתים אף על גב דקיי"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב אפי"ה פריך כדי ליישב מתני' אליבא דרב דסבר דהולכין בממון אחר הרוב. וההיא דהשואל פירש"י זצ"ל דלהכי נקט מתו תרווייהו דאי בדקיימא חדא וקא"ל חדא שקליה ואחרנה איני יודע הוה ליה ההיא דקמודי ליה הילך ואיכא למ"ד הילך פטור משבועה. אבל זה לא פירש וקיי"ל הילך פטור משבועה אלא ואיכא למ"ד משמע דלאו משום דהילכתא דהילך פטור נקט ומתו תרווייהו אלא משום דבעי' לתרוצי למילתיה דרב נחמן גם אליבא דרב ששת דסבר דהילך פטור אף על גב דלית הילכתא כוותיה. מיהו אף על גב דפרישית דלאו ראיות הו' מ"מ גם לי אין ראיה שהלכה כר' חייא דעל כרחך דההיא דשבועת הדיינין לא מסייע ליה מדלא פריך מינה לרב ששת: 185

ספר אור זרוע ח"ג פסקי בבא מציעא סימן ח

הילכך נסמך על דברי הגאונים שפסקו הלכה כרב ששת דהילך פטור: